

Karczag Ákos

Az egri hős nyomában Dobóruszskán

Dobóruszka templomában 2006. húsvétja után ásátás kezdődött, mely Dobó István földi maradványainak felkutatását tűzte ki célul. Az év egyik legizgalmasabb régészeti eseményét a kárpát-medencei magyarság megkülönböztetett figyelemmel kísérte. A nagy érdeklődésre való tekintettel a helyszínen tájékoztunk a feltárás részleteiről, eredményeiről.

Dobó István alakját, úgy gondolom, hazánkban nem kell bemutatni senkinek. Eger várának bátor védelmezője a magyar nemzet történelmének aranykönyvébe örökre beírta nevét. A legtöbben már gyermekkorukban megismerkednek a törökverő hőssel Gárdonyi Géza: Egri csillagok című művének köszönhetően, mely az egyik legismertebb és legkedveltebb magyar történelmi regény.

Eger vára ma is tömegével fogadja a látogatókat, várkapitányának végső nyughelyét, Dobóruszka templomát azonban kevesen keresik fel. Még napjainkban is sokan úgy hiszik, hogy Dobó Egerben van eltemetve, ahol sírkövének fedőlapja található. Ez jelentős részben annak tudható be, hogy életének az egri ostrom előtti és utáni időszaka alig ismert a nagyközönség előtt.

A Felvidék keleti határánál, Nagykapostól délkeletre, 6 km-re fekszik a ma is magyarlakta Dobóruszka (Ruská) község. A Dobó család fő fészkeének számító falut a család első ismert őseinek, a 13. század közepén élt Pánki Ger-

Dobóruszka temploma délkelet felől

gely ispánnak unokája, az I. Károly király kíséretéhez tartozó Dobó mester vette meg 1311-ben, 170 márkáért. Őt említik először (1321) a „Ruszkai” előnévvel, és a családnak ezen ága tőle kapta mind a Ruszkai, mind a Dobó nevet. Ebben a közepnemesi családban, Dobó Domokos és Czékei Zsófia harmadik fiúgyermekékként született Dobó István 1502 körül. Atyját egy örökösödési vita miatt 1510-ben haragosra, Tarczai Miklós és kilenc embere Vámosújfalunál határában megtámadta és meggyilkolta. Megözvegyült édesanyja nehéz, küzdelmes körülmények között nevelte fel kiskorú

testvéreivel együtt. Dobó István 1540 táján, Serédy Gáspár felsőmagyarországi főkapitány oldalán vitézkedve tűnt fel a történelem színpadán. 1543-ban Habsburg Ferdinánd király tizedsedője lett, majd 1548-ban kinevezték az egri vár kapitányává. Két évvel később a várban ülte meg

lakodalmát Sulyok Balázs királyi főkamrás leányával, Sárával, akitől egy fia és egy lánya született. Védőserege élén, 1552 őszén, hatalmas török túlerővel szemben tartotta meg a várat, mellyel országos hírnevet szerzett magának. Az uralkodó bátorságáért és hűségéért jutalmul bárói rangra emelte, majd 1553-ban Kendy Ferencsel együtt Erdély vaj-

Dobó István. Rohn Alajos litográfiája Kovács Mihály rajza nyomán, 1854

Dobóruszka környéke

dájává nevezte ki. 1556-ban a fellázadt János Zsigmond-párti főurak Dobót elfogták és Szamosújvár börtönébe zárták, a következő év-

neki. 1569 októberében a pozsonyi országgyűlésen I. Miksa király Dobót az uralkodó elleni összeesküvés vádjával letartóztatta és a pozsonyi

Szerednye várának lakótornya, Dobó halálának színhelye (Szabó Tibor)

ben azonban a felesége által becsmpészett kötélén a várfalról leereszkedve sikerült megszöknie. Megkerült hívét Ferdinánd király Bars vármegye főispánjává, később bányavidéki főkapitánnyá nevezte ki, és jelentős uradalmakat juttatott

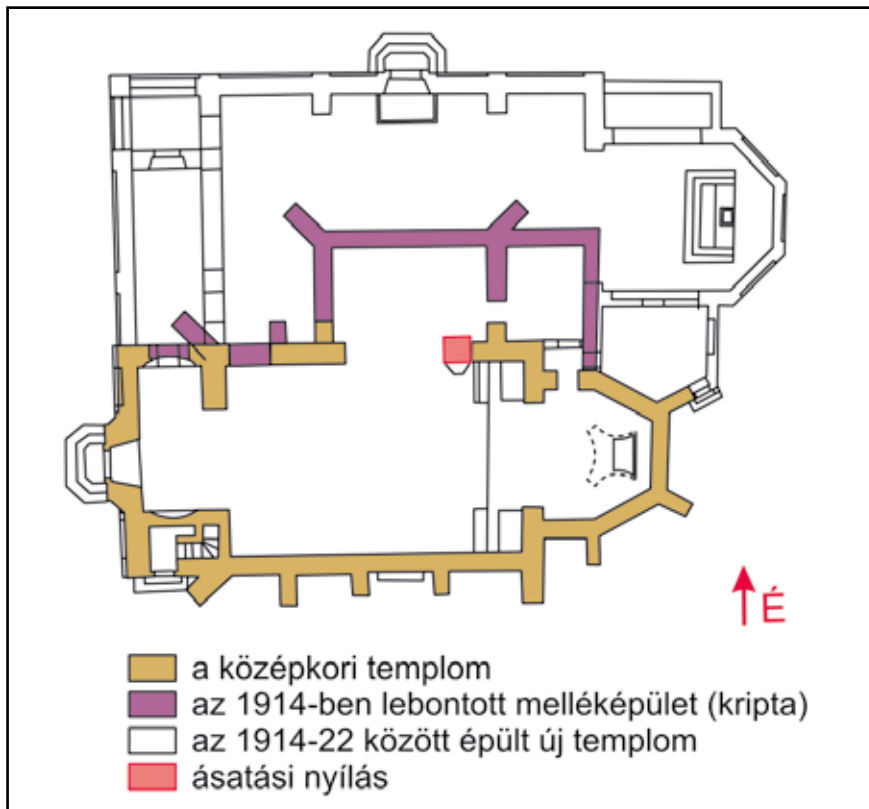
várbörtönbe vetette, ahol ártatlanul, súlyos betegen raboskodott 1572. április 17-én történt szabadulásáig. Pozsonyból Szerednye várába utazott, ahol nem sokkal ezután, 1572 júniusában elragadta a halál. Holttestét fia, Ferenc temettette el

a család ősi birtokán, Dobóruszka katolikus templomában.

Dobóruszka temploma napjainkban Kelet-Szlovákia egyik igen jelentős műemléke. A Szent Kereszt felmagasztalása tiszteletére szentelt, keletelt, gótikus külsejű templomot először a pápai tizedjegyzékek említik 1332-1337 között. A templomhajót 1601-ben Dobó Ferenc megnagyobbította. Feltehetően ekkortájt emelték a templom északi falához azt a melléképületet, mely a szentélyből és a hajóból egyaránt megközelíthető volt. Általános vélemény szerint itt állították fel Dobó Istvánnak a 16. század végén elkészült márványszarkofágját, az alatta lévő pince pedig később sírkamraként szolgált. A 17. század során protestánsok foglalták el a templomot, mely csak 1712 után, az ungvári jezsuitáknak köszönhetően lett ismét katolikus, a község népével együtt. A 18. század végén a templomot felújították, kórusa és tornya 1796-ban épült. A templom nagyarányú kibővítésére 1914-1922 között került sor. Foerk Ernő tervei alapján a korábbi templom északi oldalához egy azzal majdnem azonos méretű, új templomot építettek úgy, hogy a régi templom északi oldalfalát két helyen 6 méter szélességben áttörték, és a melléképületet lebontották. Ily módon az épület kéthajóssá bővült.

A Dobó Ferenc által atyja számára készíttetett, vörös márványból faragott szarkofág több részre szétszedve ugyan, de napjainkig fennmaradt, így nem nehéz elképzelnünk eredeti állapotában. A fedőlapon kifaragott dombormű a ravatalon páncélban fekvő Dobó Istvánt ábrázolja. Nyitott szemekkel, hosszú szakállal, nemes vonásokkal ábrázolt feje párnán fekszik. Jobb kezével zászlórudat, baljával pergamenlapot tart, utóbbin az ószövetségből idézett sorok olvashatók. Bal lába mellett hüvelyébe dugott szablya hever.

A kiugró párkányzatú oldallapok közül a két hosszabbik lap szélein egy-egy puttó áll, közéjük az elhunytat méltató, latin nyelvű verseket véstek. A szarkofág két rövidebb oldallapjának egyikét a ruszcai Dobó család címere ékesíti,

A dobóruszakai templom alaprajza (Foerk Ernő nyomán)

a másikon latin felirat, mely a síremlék felállítójának nevét is megőrökíti.

A 17. század folyamán a protestánsok megfosztották katolikus jellegétől a templomot, és nem kímélték a korábbi katolikus kegyúr síremlékét sem. Arról, hogy a márványszarkofág lapjait mikor bontották szét és a benne lévő emberi maradványokat hol temették el, nem maradt fenn megbízható híradás. A szarkofág oldallapjait a 18. század során a templomhajó keleti végének két sarkában kialakított mellékoltárba építették be. Mindkét oltár oldalához egy hosszabb és egy rövidebb oldallapot használtak fel. A szarkofág oldala most is ebben a formájában, két részre választva tekinthető meg. A síremlék fedőlapja a 18. század végén a melléképületben, a sírkamra lejárata mellett fektetve, majd néhány évtizeddel később a templom külső, déli falában helyezték el. Innen vitette el titokban, 1832-ben a falu birtokosa, gróf Buttler János Egerbe, bízva abban, hogy ezzel az ajándékkal elnyeri házassága érvénytelenítő perének ügyében Pyrker László egri érsek közbenjárását. A fedőlap jelenleg is az egri várban, az egykori püspöki palota földszintjének egyik boltozatos helyiségében található meg. Ennek másolatát állították fel 1995-ben Dobóruszka templomának szentélyében, a déli fal mellett.

Az új templom alapjainak kiásá-

sa és a régi templom északi falának részleges átépítése idején, 1914 tavaszán, az Ung Megyei Közművelődési Egyesület kezdeményezte Dobó

A Dobó szarkofág fedőlapjának másolata a szentélyben

István hamvainak felkutatását, de ez a lebontott melléképület alatti sírkamra átvizsgálása után, az I. világháború miatt abbamaradt.

Ezt a félbeszakadt kutatást folytatta most Lakatos László ásatásvezető, Varga László a Csemadok helyi szervezetének elnöke és Weiszer Attila dobóruszakai plébános, akik kezdeményezői és irányítói a templomban zajló kutatásnak. Mint szíves közlésük nyomán megtudtuk, a szlovák kormánytól 2004-ben kapott jelentős anyagi támogatást felhasználva, a szükséges engedélyek

beszerzése után, a Töketerebes Múzeum régésze, Ján Chovanec felügyelete mellett kezdték meg a feltárást. A templom georadarral történő átvizsgálása megerősítette azt a vélekedést, hogy a kripta valahol a szószerk korábbi helyén, a régi templomhajó északkeleti sarka közelében van. Az is világossá vált, hogy ennek egykori lejárata az újabb templomrészben, a padok alatt rejtőzik. A templom teljes padlózatának felszedése anyagi okok miatt nem volt lehetséges, ezért úgy döntöttek, hogy a régi szószerk helyén lyukat vágunk, és a föld alatt, oldalról, északi irányban hatolnak be a sírkamrába. A régi templom alapfalának áttörése után rátaláltak a törmelékkel feltöltött, kb. 4 m x 2 m területű kriptára, melyben egy elenyészett fakoporsóra, két fémkoporsóra, valamint az elfalazott lejáratalján, a kripta északnyugati sarkában egy csontokkal teli ládára bukkantak. A ládát az 1914-ben megkezdett, de félbeszakadt kutatások során helyezték ide. Benne egy fémlapon feliratra leltek: „Igazoljuk, hogy ezen ládában a csontok 1790. év előtti temetésekből származnak. Pásztor János szolgabíró, 1914. július 21.” A ládába összehordott, több személytől származó csontokat más, itt talált emberi maradványokkal együtt jelenleg a templom melletti kántorház pincéjében őrzik, melynek klímája

A kripta, két 18. század végi fémkoporsóval

Az ásatási nyílás a régi szószerk helyén

a sírkamráéhoz hasonló. A kriptában hagyott, 18-19. század fordulójára körül készített fémkoporsókban eltemetett személyekről a fennma-

Az oltár alatti sírban talált 15-16. századi ékszerek (D. Varga László, FENET)

radt ruhafoszlányok alapján először úgy gondolták, hogy egyházi emberek lehettek, patológiai és antropológiai vizsgálatok azonban megállapították, hogy ezek középkorú nők csontvázai.

A kutatás a szentély alatti területre is kiterjedt. Nem lehet ugyanis kizárni azt a lehetőséget, hogy a 17. században a protestánsok által szétműlt síremlékből ide helyezték át Dobó csontjait. A ma élő szájhagyomány is úgy tartja, hogy koporsóját a régi szentélyben, az oltár előtt rejtették el.

A szentély nyugati szélé alatt feltárt gyermekkoponya

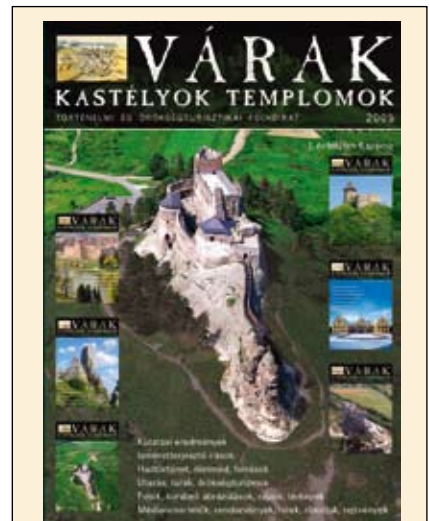
A szentély alatti terület átvizsgálása céljából a kutatást a kriptától déli irányban a föld alatt vájt járattal folytatták tovább, mely kb. 4,5 m hosszán, nagyjából párhuzamosan fut a templomhajó keleti szélé alatt, majd derékszögben megtörve a szentély közepe felé irányul. E kutatójáratban három gyermek földi maradványai, egy férfi lábszárcsontja, valamint a szentély nyugati oldalán egy gyermek koponyája, fakoporsójának nyomain és koporsószegek kerültek elő. Továbbá a szentély keleti része felé, az oltár alatt egy 2-3 éves gyermek sírjában 4 darab 15-16. századból való aranyékszert és két aranygyűrűt találtak. Az egyik gyűrűt drágakő díszíti, a másikon „GHIBI” felirat olvasható. A gyermek sír mellett egy idősebb férfi csontvázát is megtalálták.

Ezután a feltárást felfüggesztették. A rendelkezésre álló pénz elfogyott, amit még tetézt, hogy a Kassai Műemlékvédelmi Hivatal szakmai és biztonsági okokra hivatkozva a továbbiakban nem járult hozzá az eddigi aláásásos módszer folytatásához.

Jelenleg még nem válaszolható meg egyértelműen, hogy az eddig talált csontok között ott vannak-e Dobó István földi maradványai. Az ásatók azt szeretnék elérni, hogy DNS-mintát vehessenek a Sárospatakon nyugvó Dobó Ferencről, amely az antropológiai vizsgálatokkal kiegészülve jelentősen elősegítené az azonosítást.

Addig is, bizonyosság híján, a templom további kutatásának következő állomásaként felszedik majd az oltár körüli köveket, és a Műemlékvédelmi Hivatal útmutatásainak megfelelően immár hagyományos módon, fentről lefelé ásva kutatnak a szentély középső részében további sírok után. Mindehhez azonban jelentős anyagi támogatás szükséges.

A nyáron Dobóruszkán megalakult Dobó István Emlékbizottság nevű civil szervezet várja sorai közé a feltárást ügye mellé álló magánszemélyeket és szervezeteket. Anyagi támogatást a szlovákiai OTP bank 8981982/522-es számán fogad.

Megrendelhető

a **VÁRAK, KASTÉLYOK, TEMPLOMOK** c. folyóirat teljes, 2005-ös és 2006-os évfolyama könyv formátumban, gyűjteményes kötetben.

CompAlmanach Kiadói Kft.
1119 Budapest, Vahot u. 6.

Fax: (1) 481 2130, E-mail: vkt@varlap.hu

Ára kötetenként: 3400,- Ft

Postaköltséget nem számítunk fel.

várak kastélyok legendák

Megjelent a három CD bővített anyagát tartalmazó DVD

500 legendás vár múltja-jelene
55 perces látványos animáció a legendákról
Másfél órás film a várak jelenlegi állapotáról
7000 korabeli rajz, képeslap és jelenidejű foto
Gazdagon illusztrált fogalomtár és arcképcsarnok
Egyszerű és gyors navigálás térképek segítségével

várak kastélyok legendák

Multimédia barangolás a Kárpát-medence várainak, kastélyiban
A szlovákiai CD mellett kapható a DVD is
Talma Kiadó

www.talmakiado.hu

Talma Kiadó, 7611 Pécs, Pf. 16.
Telefon/fax: 72/511-580 e-mail: talma@talmakiado.hu